

КОСМИЧКИ МОТИВИ У ПОЕЗИЈИ ИВЕ АНДРИЋА

ТОМИСЛАВ ПЕТРОВИЋ

Јагодина

Резиме: У овом раду разматрамо песничке мотиве који се срећу у песмама збирке *Шта сањам и шта ми се догађа* И. Андрића коју је издала Просвета, Београд 1976. Андрић је, што није опште познато, целог живота писао и лирске песме.

Кључне речи: Космички мотиви, Иво Андрић, сунце, дан и ноћ, месечина

Прва песма носи наслов *Сумрак* и симболизује песниково расположење. У њој јабланови сјају у црвену злату, а његово је срце тамно језеро. Под благом и добром месечином која пада су све несреће и туга овога света. Ипак, миришу силно бели цветови под ситном кишом прољетном. Песник не зна куда ово иду дани његови, куда воде ноћи. Примећујемо да се лиричар природним предметима и појавама служи да би изразио своје емоционално стање.

Неки глас, мирис и једна лепа звезда довољни су да подсети песника на све потонуло, заборављено. Облаци небом иду а он слути радост пролећа. Ове песничке слике неодољиво подсећају на Црњанског и његову *Итаку*.

У песми *Ноћ црвених звезда* Бога моли ветар очајан. Ноћ путује. У ноћи зли су ветрови, греси певају, тад све су звезде потамнеле. Епитети емоционални и свеприсутна персонификација се обилато кориости.

И црв под земљом ради, и Бог на небу гради. Човек на земљи страда. Узалуд је све. Јутрос су ме извели на сунце /из затвора/ Мисле да од сунца плачем Тог јутра је црна птица певала у мом срцу. Трагика младе песникове хришћанске душе.

Светлост космоса ја сам пио, тама космоса сад ме слама. Космос - то је врели глас тела мога, то је вечито кружење. Хук даљина је глас хармоније, коју на земљи залуд тражимо, глас измирења космичких сила. Медитације о Космосу како га млади Андрић доживљава.

У песми у прози *Ноћ* Андрић пева апотеозу ноћи која спаја небо и земљу, копно и море, ни далеке звезде не мењају ништа. Дан је тек успомена а сунце сан.

Ноћ асоцира на сунцокрет. Њему је ноћ најтежа, он ватрени љубавник зора, свештеник сунца гине и пропада у мраку, али га нада и пркос не напуштају. А затим за разлику од сунцокрета следи Жута лала и тако редом Ладолеж, Црвени каранфил. Све дише у ноћи. Цвеће и људи имају исту судбину.

И после ових туробних мисли и елегичног расположења песник одједном осећа да је пун славе, лепоте и силе небеса, мора и земље.

У песми *Јесењи предели* магла је лагана а небо бледо. Ту је ноћас преноћила јесен. У социјалној песми у прози *Црвени листови* природа се служи сунцем, морем, глечерима и ружама да учини свет лепшим али не и за сиромаше

Једног новембра се светлост стазама точила. Снег, ветар и страх .

После ноћне кише свануло је крваво јутро, бљеште воде низ цесту као мале ватре, наговештај је немира. Је ли то нека небеска шала? Лако је сунцу ходити небом. Вечно и исто. Песнику је тешко да држи корак. А киша је сву ноћ тихо падала и певала. Ова зора не личи на зоре сањане и драге.

Гласно воде шуме и бију се ветрови и песник чује студен ноћи како улази у њега. Бог зове... Остадох те жељан једног летњег дана, о, сребрна водо из туђега врела. Спава земља, звезде пламсају.

Галеб и облак на мору, дођоше дани с влажним сном, јесен погаси шумове, а боје полако мру, лето сагорело се неће вратити. Ко сам? Куда путујем и зашто? Остарићемо што од година, што од бурна живота, смирићемо се и против воље. Ко ће знати времену крај, ветру пут, тишини име? Даљино, мајко, свих жеља... Да ли су стварност сунце и облаци. Тада се сетим сунца и да сам био човек. Филозофеме и реминисценције често се смењују и понављају.

Влагом дише вода, навире магла долином. Због свог несавршенства жудимо божју васиону. Нема горчијег пића од расанка, ни црњег хлеба од самоће ни теже смрти од чекања. Треба знати једно је сунце свуда, и вода и камен и трава. Једно, и недостижно. Народна мудрост коју песник прихвата и сам мисаон. За њега је васиона божја творевина.

Почели смо ово разматрање песмом *Сумрак* а приводимо крају овај рад песмом *Једна ноћ*, тамна, велика, једна једина ноћ и на небу и на земљи, ноћ свежа, ноћ мирна и добра, велика, лековита, спасоносна ноћ. На води и од воде живимо, о њој певамо и заклињемо се њом, она даје и узима. Песник је као што се види склон медитацији.

У раним Андрићевим песмама уочавамо и религиозну ноту пролазног карактера превладану у каснијој фази пишевог интелектуалног и људског сазревања. Песме писане током шесте деценије века показују настојање да се ствари без патетике уклопе у космос. Природа на земљи је само незнатни део Космоса.

Зрелост, дубина, мудрост, пред нама је све више један Андрић кога знамо
- мислилац од расе, човек загладан у људско биће и историју
Јесен доноси – одлазак, нестанак и крај (1970).

COSMICAL MOTIFS IN THE POETRY OF IVO ANDRIĆ

In this paper, we consider the poetic motifs that are encountered in the collection of poems *What I dream and what is happening to me* of Ivo Andrić, issued by Prosveta, Belgrade in 1976. Andrić, which is not generally known, during all his life wrote lyric poems.

Key words: Cosmical motifs, Ivo Andrić, Sun, day and night, Moon